

Nội dung demo: HTX Được Mùa: Mô hình liên kết tích hợp doanh nghiệp – HTX – nông dân trong chuyển đổi sản xuất lúa phát thải thấp (Kiên Giang)

1. Thách thức (rủi ro hệ thống trong sản xuất lúa nhỏ lẻ)

Mô hình hình thành trong bối cảnh sản xuất lúa tại Kiên Giang mang tính nhỏ lẻ, manh mún, với đa số hộ là nông dân Khmer.

Trước khi có liên kết, nông dân phụ thuộc chủ yếu vào thương lái trong tiêu thụ lúa, dẫn đến các rủi ro phổ biến:

- Ép giá và điều chỉnh giá tại thời điểm thu hoạch
- Rủi ro chậm hoặc không thanh toán
- Thiếu hợp đồng ràng buộc và thiếu minh bạch trong cân đo, chất lượng
- Quyết định sản xuất bị động theo thị trường ngắn hạn

Ở cấp hệ thống, doanh nghiệp cũng gặp hạn chế khi phải làm việc với từng hộ nhỏ lẻ, dẫn đến chi phí giao dịch cao và khó đảm bảo đồng nhất về quy trình sản xuất và chất lượng lúa.

Do đó, bài toán đặt ra không chỉ là kỹ thuật canh tác, mà là thiếu một cấu trúc tổ chức trung gian để kết nối thị trường – sản xuất – nông hộ.

2. Thực hành liên kết doanh nghiệp – HTX – nông dân (mô hình vận hành thực tế)

Mô hình được thiết kế theo cấu trúc tích hợp ba bên:

(1) Doanh nghiệp – Trung tâm dẫn dắt thị trường

Công ty Trung An đóng vai trò:

- Dẫn dắt thị trường và xây dựng vùng nguyên liệu
- Cung cấp giống, phối hợp kỹ thuật
- Thu mua theo hợp đồng
- Chốt giá trước thu hoạch 5–7 ngày
- Thanh toán 3–5 ngày sau thu hoạch
- Đảm bảo truy xuất nguồn gốc và chất lượng xuất khẩu

(2) HTX Được Mùa – Cánh tay nối dài tổ chức sản xuất

HTX:

- Tập hợp nông dân thành vùng nguyên liệu
- Điều phối kỹ thuật và sản xuất
- Giám sát thực hành canh tác
- Tổ chức thu hoạch và giao nhận
- Kết nối doanh nghiệp và nông dân

(3) Nông dân – Trung tâm canh tác

- Giảm giống, phân, thuốc
- Áp dụng ngập khô xen kẽ
- Không đốt rơm rạ
- Sản xuất theo quy trình thống nhất

TRVC đóng vai trò tăng cường kỹ thuật và chuẩn hóa MRV.

3. Kết quả

- Diện tích tăng từ 50 ha lên 260 ha sau 2 vụ
- Vùng nguyên liệu ổn định với nông dân Khmer
- Giảm rủi ro thị trường cho nông dân
- Tăng tính đồng nhất quy trình sản xuất
- Tạo tiền đề xuất khẩu gạo phát thải thấp
- Lan tỏa mô hình theo hiệu ứng thực tế

4. Bài học

- Liên kết hiệu quả bắt đầu từ cấu trúc thị trường
- HTX là mắt xích trung gian quan trọng
- Doanh nghiệp dẫn dắt thị trường và tiêu chuẩn
- TRVC là lớp nâng cấp kỹ thuật
- Lan tỏa dựa trên kết quả thực tế
- Cộng đồng địa phương là nền tảng xã hội quan trọng